

Інвестиційна діяльність як інструмент підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств

Мета статті - дослідження сутності інвестицій, інвестиційних ресурсів та інвестиційної діяльності фермерських господарств.

Методика дослідження. Використано методи: монографічний, статистичний, логічного порівняння, графічний.

Результати дослідження: Обґрунтовано вплив інвестиційної діяльності як інструменту формування й підвищення конкурентоспроможності, висвітлено особливості становлення інвестиційної діяльності вітчизняних фермерських господарств як організаційно-правової форми українського сільськогосподарського підприємництва, наведено статистичні дані щодо сучасної фінансової державної підтримки фермерських господарств як найбільшої групи вітчизняних сільгоспідприємств, виявлено залежність конкурентоспроможності фермерських господарств та її підвищення від їх інвестиційної діяльності, запропоновано механізм забезпечення інвестиційної діяльності фермерства, проаналізовано іноземний досвід інституційно-методологічної підтримки інвестиційної діяльності розвитку й підвищення конкурентоспроможності фермерства як головного виробника якісної продукції харчування.

Елементи наукової новизни. Новаторським є адаптування особливостей фермерського господарства до можливостей запровадження ними інвестиційної діяльності як інструменту формування та підвищення їх конкурентоспроможності у ринковому конкурентному середовищі сільськогосподарських товаровиробників.

Практична значущість. Як практичний висновок відзначено необхідність державної підтримки стосовно методологічного й інституційного забезпечення інвестиційної діяльності фермерства як сімейної форми ведення аграрного підприємства. Рис.: 2. Бібліогр.: 21.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фермерське господарство, інвестиційна діяльність як інструмент, формування та підвищення конкурентоспроможності фермерського господарства, фінансова державна підтримка українських фермерів.

Авраменко Юлія Олексіївна - молодший науковий співробітник відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції, ННЦ «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: avramenko.yuliya@gmail.com

Постановка проблеми. Розвиток аграрної сфери національної економіки України забезпечується конкуренцією сільськогосподарських підприємств, зокрема фермерських господарств, які відіграють помітну роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Формування й підвищення конкурентоспроможності останніх стримується певними обставинами господарської діяльності (наприклад, сучасний рівень оснащення господарств сільськогосподарською технікою). Відтак актуальною є проблематика оцінки інструментів підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, зокрема вивчення інвестиційної діяльності фермерських господарств та її впливу на конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку сільськогосподар-

ського підприємництва та шляхів підвищення його конкурентоспроможності досліджується в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки», зокрема науковцями: Ю.О. Лупенком, М.Й. Маліком, О.Г. Шпикуляком [10]. Розкриття сутності інвестиційної діяльності підприємства присвячено багато досліджень вітчизняних авторів, а саме: В.Г. Андрійчука [3], О.О. Гетьмана, В.М. Шаповалова [4], М.І. Кісіля [6], В.П. Лещинського [8], Майорової Т. В. [9], загальною ідеєю яких є визначення інвестицій як рушія діяльності підприємств, зокрема сільськогосподарських. Проте мало висвітлено питання конкурентоспроможності фермерських господарств й її

підвищення за впровадженням інвестиційної діяльності. Аналіз досліджень зарубіжних авторів [11-21] стосовно інституційного досвіду підтримки становлення, розвитку фермерства доводить про реальну діє-

вість інвестиційної діяльності як інструменту підвищення його конкурентоспроможності. Проте недостатньо висвітленими залишаються особливості становлення інвестиційної діяльності вітчизняних фермерських господарств як організаційно-правової форми українського сільськогосподарського підприємництва.

Мета статті - оцінка залежності конкурентоспроможності фермерських господарств від запровадження інвестиційної діяльності як інструменту її підвищення.

Виклад основних результатів дослідження. Сучасний сільськогосподарський ринок України є відкритою соціально-економічною системою (інституційним середовищем), в якому відбуваються трансакції обміну, учасниками яких є різні за розмірами та організаційними формами підприємства. Розвиток малих аграрних підприємств вирізняється інституціональними особливостями, які у свою чергу впливають на ефект господарювання. Аграрне підприємство загалом і мале як потенційно найбільш конкурентна його форма завдяки своїй мобільності в умовах українського аграрного сьогодення по-суті має самозабезпечувальний характер [10].

Фермерські господарства є організаційно-правовою формою сільськогосподарського підприємництва та мають численну перевагу (70,6 % від сільськогосподарських підприємств у цілому [2]) на українському сільськогосподарському ринку. Вітчизняне фермерство є представником малого сільськогосподарського підприємництва (більшість фермерських господарств володіє малою кількістю сільськогосподарських угідь, а 1/5 частина господарств - 4/5 частиною сільськогосподарських угідь) за умов інституційного забезпечення (державна, нормативно-правова, інформаційна, кадрова, науково-технічна і морально-психологічна підтримка) й активізації інвестиційної діяльності здатне успішно розв'язувати національні соціально-економічні проблеми, такі як безробіття, соціальна напруженість, відсутність робочих місць, наповнення споживчого ринку якісними вітчизняними товарами. Але така здатність проявляється лише за умови конкурентоспроможності фермерських господарств у сучасному ринковому середовищі, а одним із шляхів вирішення даного питання є аналіз розвитку їх інвестиційної діяльності.

Стан розвитку фермерських господарств як представників малого та середнього підприємництва є найоб'єктивнішим індикатором реального інвестиційного клімату в сільському господарстві [19, с. 44]. Хоча органічно притаманна особливість сільського господарства виявляється в існуванні ризику недоодержання готової продукції в очікуваному обсязі через незалежні від виробника обставини – несприятливі природно-кліматичні умови чи захворювання тварин [3]. Як доводять науковці-експерти, станом на нинішній час зберігається пріоритетність інвестування сільського господарства над харчовою промисловістю [6]. Тому найближчим часом є нагальна необхідність і можливість скористатися даною інвестиційною привабливістю сільськогосподарського ринку для підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств.

Останні мають економічно-соціальний потенціал ефективного ведення господарської діяльності та конкурентоспроможності (ефективність і раціональність використання такого виробничого ресурсу, як земля, якою вони забезпечені в меншій за всі категорії господарств кількості; інтенсивність використання праці в землеробстві; продуктивність праці за рахунок малої чисельності; простота організаційної структури господарства, управлінської структури й обліку; низькі трансакційні витрати, високий рівень мотивації, свідомий вибір сільського способу життя).

Загалом інвестиційна діяльність визначається як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [9, с. 12]. Її об'єктами може бути майно (основні фонди, оборотні кошти), цільові грошові вклади, об'єкти власності, майнові права, а суб'єктами (інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності) можуть бути вітчизняні й іноземні фізичні та юридичні особи, держава. Об'єктивною основою інвестиційної діяльності є інвестиційні цикли - процеси, які реалізуються протягом періоду здійснення інвестицій і визначаються часом між моментом формування інвестиційних намірів до моменту виходу зданих в експлуатацію об'єктів на проектні техніко-економічні показники. Вони (цикли) тісно пов'язані із життєвим циклом підприємства, бо жодне з них не може існувати без інвестиційних вкладень. Тобто впродовж життєвого циклу (часовий вимір) фер-

мерського господарства відбувається процес нагромадження та формування його капіталу, що передбачає етапність: формування, просте чи розширене відтворення, залучення зовнішніх інвестицій, можливість ведення зовнішньої інвестиційної діяльності, скорочене відтворення, потреба у виробничому переоснащенні - у значних зовнішніх інвестиціях. Одночасно у зв'язку із тривалістю інвестиційної діяльності як такої, вона має здійснюватися фермерським господарством із урахуванням певної стратегії. Відтак виникає інвестиційна стратегія, яка визначається як процес формування інвестором системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності й вибір ефективніших шляхів їх досягнення.

Присутня полярність відносин кредитного та прямого інвестора (кредитний інвестор зацікавлений тільки в тому, щоб повернути свої гроші й одержати відсотки за наданий позиковий капітал; прямий інвестор, яким є власник, член чи саме фермерське господарство, прагне максимально заробити на інвестиційному проекті), в умовах вітчизняного інвестування прямий інвестор має підвищений інтерес до власних коштів та їх використання, а кредитора цікавить повернення інвестованих ресурсів.

Інвестиційний проект - програма заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових, інженерно-технічних), пов'язаних зі здійсненням капітальних вкладень з метою їхнього наступного відшкодування й одержання прибутку. До основних видів інвестиційних проектів належать: заміна застарілого обладнання як процес забезпечення існуючої підприємницької діяльності в незмінних масштабах; заміна застарілого обладнання для зменшення поточних виробничих витрат; зростання випуску продукції (розширення ринку послуг); розширення підприємства за рахунок випуску нової продукції (послуг); проекти, які мають екологічне навантаження, тощо. Будь-який інвестиційний проект включає в ході його здійснення такі етапи: формулювання мети інвестиційного проекту; розробку (підготовку) проекту; експертизу інвестиційного проекту; здійснення проекту; оцінку результатів проекту. Інвестиційний проект припускає планування трьох основних грошових потоків: інвестицій; поточних (операційних) платежів; надходжень. Ані потік поточних платежів, ані надходження

не можуть бути сплановані цілком точно, оскільки немає і не може бути повної визначеності відносно майбутнього стану ринку. Ціни й обсяги реалізованої продукції, ціни на сировину та матеріали й інші грошово-вартісні параметри середовища за фактом їх здійснення в майбутньому можуть відрізнятися від передбачуваних планових значень, що оцінюються з позицій сьогодення.

Інвестиція - це акт спрямування грошей, зусиль, часу тощо на те, щоб одержати прибуток або перевагу [13]. Українське законодавство під інвестиціями має на увазі всі види майнових й інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) і/або досягається соціальний та екологічний ефект, а сам процес вкладення називається інвестуванням [1, ст. 1]. Тобто інвестиція передбачає законний внесок для розширення чи поліпшення підприємства, його продукції/послуг і є фінансовим інструментом впливу на конкурентоспроможність підприємства через взаємозв'язок між інвестиціями й основними економічними категоріями, такими як виробництво, фінанси, розрахунки, доходи та витрати.

Є різні типи або види інвестицій: автономні (не змінюються зі змінами рівня доходу); індуквані (змінюються з урахуванням змін рівня доходу); фінансові (здійснені в процесі купівлі фінансових інструментів, таких як нові акції, облігації, цінні папери тощо); реальні (інвестиції в нове обладнання/устаткування); заплановані (зроблені за планом чи конкретними цілями); незаплановані або непередбачені (здійснюються без будь-якого планування); валові (загальна сума грошей, витрачених на створення нових основних фондів чи активів); чисті (загальний обсяг інвестицій за вирахуванням (мінус) споживчого капіталу (амортизація) протягом періоду часу) [11]. Однак нині відсутня достовірна інформація щодо інвестування фермерських господарств.

Інвестиції дають можливість ефективно впливати на їхнє управління за умови власності на підприємство [21, с. 93-98]. Тобто інвестування передбачається з погляду власності й контролю підприємством або руху капіталу.

Інвестиційними ресурсами називають усі види майнових та інтелектуальних цінностей (у вартісному відтворенні), які потрібно

вкласти в об'єкти підприємницької діяльності. У результаті їхнього використання мають утворюватися дохідні, прибуткові потоки, досягатися намічені ефекти. Інвестиційні ресурси розподіляються на власні й запозичені (фінансова державна підтримка, кредити). Головним фінансовим джерелом накопичення частки власного капіталу фермерського господарства, представленого необоротними активами (будівлями, спорудами, технікою, обладнанням та інвентарем, транспортними засобами), є чистий прибуток.

Станом на 2016 рік на одне фермерське господарство припадало 1,1 трактора (як головний вид сільськогосподарської техніки) і менше одиниці окремих машин, знарядь, що знижує ефективність фермерських господарств у землекористуванні (для порівняння: на кожен іншу форму господарювання в середньому припадає 10,9 трактора). Проблемне питання із забезпеченням капіталом вітчизняних фермерських господарств виходить саме з їхньої організаційно-правової форми підприємництва - сімейної власності - не має можливості вилучити із сімейного бюджету одразу кошти на техніку (вартість мінітракторів китайського й українського виробництва в середньому стартує від 120 тис. грн, американського та південнокорейського від 150 тис. грн [7]), оскільки основними власними джерелами поповнення капітальних вкладень для оновлення технічного парку є відрахування від прибутку й амортизаційні нарахування. Великі фермерські господарства (понад 1000,1 га) одержують прибуток від економії масштабу, будучи спроможними оплачувати свої постійні витрати, краще оснащені приміщеннями та устаткуванням/машинами, ніж дрібні господарства, а тому менш уразливі для економічного тиску й спроможніші задовольнити на зростаючому ринковому попиті специфікацією сільськогосподарської продукції. Тобто використання власних коштів доступно порівняно великим фермерським господарствам. Формування частки прибутку, використаного на інвестиційні цілі, залежить від політики розподілу чистого прибутку господарства. Що стосується амортизаційних відрахувань як другого джерела формування інвестиційних ресурсів, то перешкодою у процесі їхнього утворення є існуюча політика амортизації основних фондів.

Проте інтенсивні інвестиції в основні засоби виробництва, не підкріплені зовнішнім фінансуванням, зумовлюють зростання витратності майнових комплексів. Відповідно до українського законодавства інвестиційна діяльність може провадитися на основі: інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими й релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності; державного інвестування; місцевого інвестування, державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів; іноземного інвестування та спільного. Тому зовнішніми джерелами фінансових ресурсів фермерського господарства можуть бути: запозичені фінансові кошти; залучені фінансові кошти, одержані від продажу паїв трудового колективу; засоби позабюджетних фондів; кошти державного бюджету - державна підтримка.

Згідно з інформацією Державної фіскальної служби, з початку року і по серпень 2017 року фермерські господарства одержали 72,66 млн грн бюджетних дотацій, у тоді як інші сільськогосподарські підприємства - 2 719,91 млн грн [5]. Тобто фермерські господарства одержали лише 2,6 % від загальної суми дотацій. Аналіз показує, що із загальної кількості сільськогосподарських підприємств, які мали дотації (4 865 од.), кількість фермерських господарств, яким надано фінансові дотації, становить лише 731 од., тобто 15 % датованих сільськогосподарських підприємств і лише 2,2 % від загальної кількості фермерських господарств.

Однією з найперспективніших форм залучення інвестиційних ресурсів є лізинг - вид підприємницької діяльності, спрямованої на інвестування тимчасово вільних чи залучених фінансових коштів, коли за договором фінансової оренди (лізингу) лізингодавець зобов'язаний придбати у власність обумовлене договором майно у визначеного продавця й надати це майно лізингоодержувачу за плату в тимчасове користування для господарських цілей. Перевагою використання лізингу є те, що він дає змогу впроваджувати у виробництво нове прогресивне обладнання і технології, у тому числі ноу-хау. При цьому оплата придбаного устаткування й віднесення всіх пов'язаних із цим витрат дають можливість знизити базу оподаткування та податкових платежів.

Участь фізичних осіб в інвестиційних процесах в Україні досі характеризується гранично низьким рівнем через вкрай невеликі обсяги тимчасово вільних коштів (заощаджень) населення внаслідок низького рівня доходів, який диктує невелику схильність до заощадження, а також значної недовіри до інститутів заощадження - банків, інвестиційних компаній, пенсійних фондів, страхових компаній тощо, яка має успадковану природу та може бути подолана лише з часом. До того ж низьким залишається рівень розвитку ощадних інституцій, які не проводять активну політику залучення заощаджень населення. Не менш важливим чинником даного становища є така обставина, як низький рівень економічних знань громадян України, поінформованості про можливі об'єкти вкладення коштів та оптимальні методи зберігання заощаджень [8].

Інтенсифікація залучення й використання інвестиційних ресурсів повинна ґрунтуватися на оцінці ймовірності, надійності інвестицій і, передусім, на оцінці правильного вибору рішень. Щоб забезпечити обґрунтований вибір рішень, фермерським господарствам треба, зокрема: залучити фахівців, здатних науково обґрунтувати управлінські рішення (чи самостійно опанувати управлінську дисципліну); одержати ліцензію (при необхідності) на новий вид діяльності; шукати й одержати найкращий/ефективний зразок нової техніки (технології); якнайшвидше впровадити нову техніку (технологію); модифікувати застарілі та розробити нові технології [4, с. 312-328].

Інвестиції мають спрямованість на підвищення ефективності та продуктивності підприємства, зокрема фермерського господарства, а тому і його конкурентоспроможності, підвищення якої вимагає зростання продуктивності фізичного капіталу. Модернізація фермерських господарств має вирішальне значення для підвищення їхньої економічної ефективності завдяки ефективнішому використанню виробничих факторів, включаючи впровадження нових технологій та інновацій. Інвестиції, спрямовані на модернізацію, можуть поширюватися на: заготівельне обладнання; обробку та реалізацію існуючих продуктів, розробку нових продуктів, процесів і технологій (що можуть підвищити додану вартість сільськогосподарських продуктів), будівництво, придбання або вдосконалення постійних будівель, при-

дбання або оренду нових машин та обладнання, а також на загальні витрати, пов'язані з такими, як патентні права й ліцензії

Дослідження зарубіжних документів [17-19] показують, що для формування та підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств (рис. 1) необхідно, щоб інвестиційна діяльність їх включала в себе запровадження інвестицій як у поліпшення виробничого процесу, так і на створення нового додаткового напрямку (іноді несільськогосподарського, що не забороняється законодавством) діяльності. Диверсифікація - це історично притаманна множинна діяльність фермерських господарств створенням різних напрямів діяльності задля збільшення дохідності господарства та зменшення залежності від одного виду продукції й сезонності, наприклад, надання послуг (готельні послуги, освіта, соціальна діяльність на фермах); ремесла (кераміка та виробництво місцевих продуктів); виробництво альтернативних джерел енергії; торговельна діяльність (створення магазинів, прикріплених до фермерських господарств, де ремісничі товари продаються безпосередньо замовнику); туризм (дії на підвищення загальної привабливості своєї сільської місцевості). Тобто одночасно це може сприяти як розвитку фермерського підприємництва й підвищенню його конкурентоспроможності, так і розвитку економічної структури в сільській місцевості, таким чином сприяючи створенню можливостей для працевлаштування.

Оцінка економічних результатів щодо виявлення рівня конкурентоспроможності на мікрорівні від запровадження інвестиційної діяльності пов'язана з розрахунком економічних показників фермерських господарств. Вихідними показниками є: збільшення обсягів виробництва в господарствах; зниження витрат і собівартості продукції; збільшення прибутку. На підставі визначених економічних результатів розраховують ефективність і продуктивність для досягнення кількісних показників (порівняння чистих результатів із конкретними цільовими значеннями) та рентабельність (порівняння чистих результатів з фактичними фінансовими витратами). У свою чергу динаміка показників є, на нашу думку, надійнішим й об'єктивним узагальнюючим показником конкурентоспроможності фермерських господарств порівняно з іншими сільськогосподарськими підприємствами.

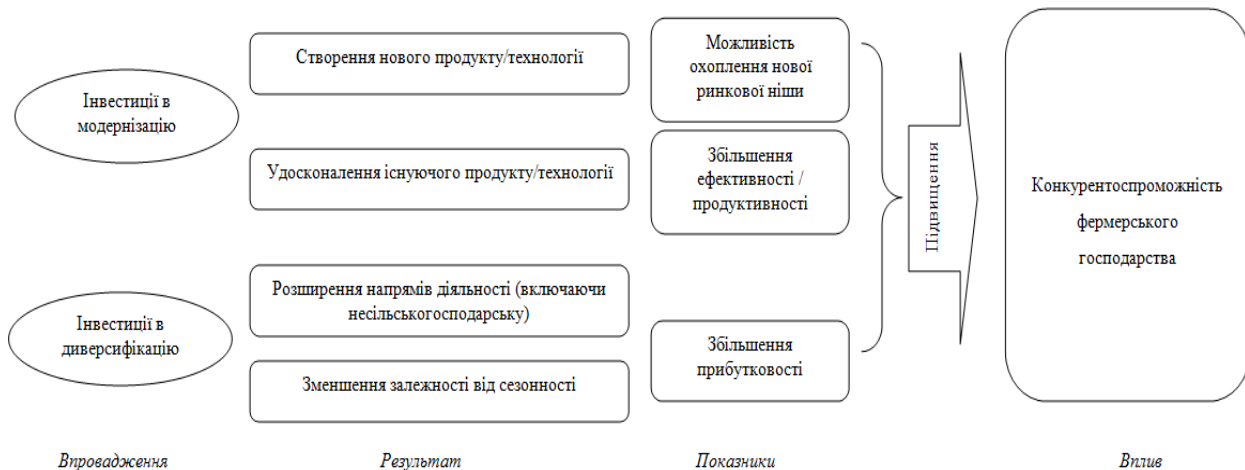

Рис. 1. Схема механізму залежності конкурентоспроможності від запровадження інвестицій

Джерело: Розроблено автором.

Слід зазначити, що інвестиційна діяльність фермерського господарства по запровадженню інвестицій також (крім соціально-економічних наслідків) суттєво впливає на навколишнє середовище, яке з погляду поліпшення екологічного стану має національне значення. Тому зважаючи на макроефект від інвестиційної діяльності фермерських господарств (збільшення загальної кількості господарств як якісних товаровиробників і таких,

що представляють нові продукти та / або нові технології; запровадження несільськогосподарської діяльності, яка також впливатиме на розвиток сільської місцевості; збільшення кількості створених робочих місць і числа туристичних візитів), даний вид діяльності потребує державної підтримки стосовно запуску ефективного механізму забезпечення повноцінного розвитку інвестиційної діяльності фермерських господарств (рис. 2).

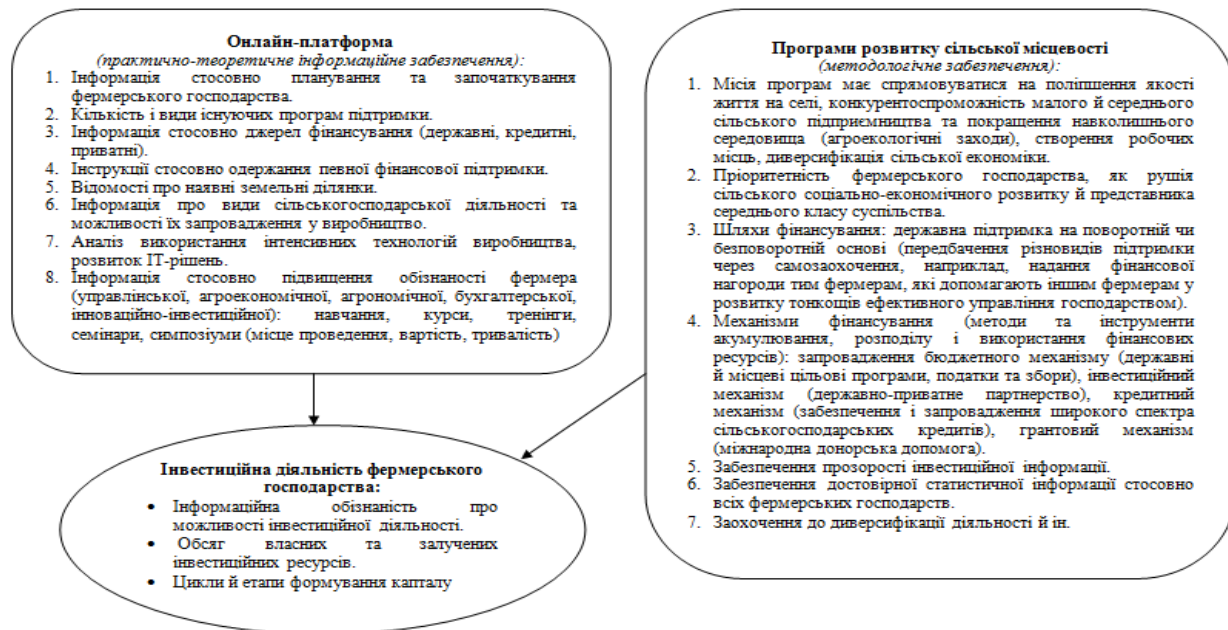

Рис. 2. Схема механізму забезпечення інвестиційної діяльності фермерських господарств

Джерело: Розроблено автором.

Проте ведення інвестиційної діяльності фермерського господарства та одержаний ефект залежать від відповідного інституційного підґрунтя. Наприклад, в Європейському Союзі діє Спільна сільськогосподарська

політика (CAP), а також у кожній країні додатково діють відповідні програми розвитку: у Великобританії «Програма розвитку сільських районів Англії» (RDPE) [16], Спеціальна програма національної сільської мережі

(PSRRN) охоплює всю територію Франції [20], у Німеччині є дві спільні програми - Національна сільська мережа й Програма розвитку сільської місцевості в Баварії [15]. У Сполучених Штатах Америки діє більше 88 програм, спрямованих на розвиток сільського господарства, якими керують 16 різних федеральних агентств [14], а також онлайн-інвестиційна платформа для сільськогосподарських технологій - AgFunder, яка допомагає акредитованим та інституційним інвесторам виявляти й інвестувати в розробку технологій, які трансформують продовольчу і сільськогосподарську діяльність [12].

Нині перед Україною постає ряд методологічних проблем, тобто є нагальним розроблення та запровадження програм економічного, соціального й культурного розвитку сільської місцевості (центральною ядром яких визначалися б фермерські господарства), які б враховували принципові положення всебічного розвитку, систему кількісного та якісного виміру, наочність економічних розрахунків і результатів, розрахунки ефекту від впливу застосованих державою важелів та використаних фермерськими господарствами (й іншими сільськогосподарськими підприємствами) інструментів, у тому числі також від інвестиційної діяльності. У свою чергу методологічне обґрунтування та інституційне забезпечення дає необхідну прозорість подальших ефективних можливостей інвестиційної діяльності фермерського господарства, а відтак і підвищення його конкурентоспроможності.

Висновки. Розвиток фермерських господарств є економічно та соціально значущою умовою для подальшого економічного розвитку України, тому виникає необхідність формування аспекту пріоритетності у вирішенні питань їх функціонування та діяльно-

сті на селі, що вимагає першочерговості державної підтримки.

Оскільки сучасний ринковий стан відзначається пріоритетністю інвестування сільського господарства, то вбачається можливість використання інвестиційної діяльності фермерського господарства як інструменту підвищення їх конкурентоспроможності.

Фермерські господарства мають економічний потенціал ефективного ведення господарської діяльності та конкурентоспроможності, проте їх мала капіталоозброєність і технічна забезпеченість, обмеженість у використанні права власності на землю як ліквідного капіталу останньої, відсутність прозорої інформаційної бази щодо інвестування фермерських господарств порівняно з іншими формами сільськогосподарських підприємств не сприяє залученню вітчизняних інвестицій, не кажучи про іноземні.

Запровадження ефективної інвестиційної діяльності вимагає від фермерського господарства координувати її певною інвестиційною стратегією, а не навмання.

Залежність конкурентоспроможності фермерського господарства, а особливо її підвищення, виявляється через результативність інвестиційної діяльності господарства, тобто через економічні показники господарської діяльності.

Для підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств інвестиційна діяльність має включати в себе запровадження інвестицій як у модернізацію виробництва, так і в диверсифікацію діяльності.

Формування та підвищення конкурентоспроможності фермерського господарства потребує державної підтримки з погляду методологічного та інституційних основ запуску ефективного механізму забезпечення інвестиційної діяльності фермерства.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс]. - Режим доступу :<http://www.rada.gov.ua>.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підруч. - 2-ге вид., доп. і перероб / В. Г. Андрійчук. - К.: КНЕУ, 2002. - 624 с.
4. Гетьман О. О. Економіка підприємства: навч. посіб. - 2-ге вид. / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 488 с.
5. Інформація Казначейства щодо сум бюджетної дотації / Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/rezalt/293962.html>.
6. Кісіль М. І. «2017 року обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство досягне 70 млрд грн» / М. І. Кісіль // Національний Науковий Центр «Інститут аграрної економіки» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/2187-2017-roku-obsyah-kapitalnykh-investitsiy-u-silске-hospodarstvo-dosyahne-70-mlrd-hrn-mykola-kisil.html>.
7. Купити мінітрактор / Електронне видання «Фермеру України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://fermeru.com.ua/tehnika/machinery/99-kupyty-mini-tractor-vybraiemo-shcho-proponuiut-na-rynku>.

8. Лещинський В. П. Основні напрями підвищення ефективності інвестиційної діяльності / В. П. Лещинський // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. - Вип. 3 (54). - 244 с.
9. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Т. В. Майорова]. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
10. Розвиток малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі: індикатори та ефективність: моногр. / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г., Малік М. Й. та ін.]; за ред. О. Г. Шпикуляка. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. - 204 с.
11. Akrani G. (2011), "What is Investment? Meaning and Types of Investment" / Kalyan city life [Online], available at: <http://kalyan-city.blogspot.com/2011/06/what-is-investment-meaning-and-types-of.html> (Accessed 22 November 2017).
12. AgFunder (2017), AgTech Funding report: year in review 2016, [Online], available at: <https://research.agfunder.com/2016/AgFunder-Agtech-Investing-Report-2016.pdf> (Accessed 6 December 2017).
13. Cambridge dictionary (2017), "Meaning of "investment" in the English Dictionary" [Online], available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/investment> (Accessed 23 November 2017).
14. Cowan T. (2017), "An Overview of USDA Rural Development Programs", Congressional Research Service, [Online], available at: <http://nationalaglawcenter.org/wp-content/uploads/assets/crs/RL31837.pdf> (Accessed 22 November 2017)
15. European Commission (2015), Factsheet on 2014-2020 Rural Development Programme for the German Land Bavaria, [Online], available at: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/rural-development-2014-2020/country-files/de/factsheet-bavaria_en.pdf (Accessed 6 December 2017)
16. Government UK (2017), "Rural Development Programme for England" [Online], available at: <https://www.gov.uk/rural-development-programme-for-england> (Accessed 27 October 2017).
17. European Commission - Directorate-General for Agriculture and Rural Development - Unit E.4 (2014), Investment Support under Rural Development Policy. Final Report. Brussels, The European Union.
18. McElwee, G. and Bosworth, G. (2010), "Exploring the strategic skills of farmers across a typology of farm diversification approaches", *Journal of farm management* vol.13, no. 12, pp. 819-836.
19. McElwee, G. (2005), "Developing entrepreneurial skills of farmers" University of Lincoln, [Online], available at: http://www.esofarmers.org/fileadmin/esofarmers/documents/ESoFliteraturereview_000.pdf (Accessed 23 November 2017).
20. Ministère de l'agriculture, de l'agroalimentaire et de la forêt (2015), "Programme de réseau rural national 2014-2020", France.
21. United Nations conference on trade and development (2004), "Key terms and concepts in International Investment Agreements: a glossary", [Online], available at: http://www.sice.oas.org/Glossaries_e.asp (Accessed 23 November 2017).

Avramenko Yu.O. Investment activity as a tool for increasing of the farm competitiveness

The purpose of the article. There've been explored an essence of investments, investment resources and investment activity.

Research methodology. In the research process, the following methods have been used: monographic, statistical, logical comparison, graphical.

Research results. The influence of investment activity as an instrument of formation and increase of competitiveness is substantiated, features of formation investment activity of domestic farms as an organizational and legal form in Ukrainian agricultural business are highlighted, presented the statistical data about modern financial state support of farms as the largest group of domestic agricultural enterprises, determined dependence of farms' competitiveness and its rising from investment activity, proposed the mechanism of investment activity of farmers, analyzed foreign experience for institutional and methodological support of investment and improve competitiveness of farm as the main producer of quality food products.

Elements of scientific novelty. It's innovative to adapt farm characteristics to its possibilities to introduce its investment activity as a tool for the formation and increasing of competitiveness in the market competitive environment of agricultural producers.

Practical significance. As a practical conclusion has been noted the necessity of state support in relation to the methodological and institutional provision of farm investment activity as a family form of agrarian entrepreneurship. Figs.: 2. Refs.: 21.

Keywords: competitiveness, farm, investment activity as a tool, formation and increasing of farm competitiveness, financial state support of Ukrainian farmers.

Avramenko Yuliya Oleksiivna - junior research fellow of the department of development of entrepreneurship, cooperation and agroindustrial integration, NSC "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)

E-mail: avramenko.yuliya@gmail.com

Авраменко Ю.А. Инвестиционная деятельность как инструмент повышения конкурентоспособности фермерских хозяйств

Цель статьи - исследование сущности инвестиций, инвестиционных ресурсов и инвестиционной деятельности фермерских хозяйств.

Методика исследования. Использованы методы: монографический, статистический, логического сравнения, графический.

Результаты исследования. Обосновано влияние инвестиционной деятельности как инструмента формирования и повышения конкурентоспособности, освещены особенности становления инвестиционной деятельности отечественных фермерских хозяйств как организационно-правовой формы украинского сельскохозяйственного предпринимательства, приведены статистические данные по современной финансовой государственной поддержке фермерских хозяйств как самой большой группы отечественных сельхозпредприятий, выявлена зависимость конкурентоспособности фермерских хозяйств и ее повышения от их инвестиционной деятельности, предложен механизм обеспечения инвестиционной деятельности фермерства, проанализированы иностранный опыт институционально-методологической поддержки инвестиционной деятельности развития и повышения конкурентоспособности фермерства в качестве главного производителя качественной продукции питания.

Элементы научной новизны. Новаторской является адаптация особенностей фермерского хозяйства с возможностями внедрения ими инвестиционной деятельности как инструмента формирования и повышения их конкурентоспособности в рыночной конкурентной среде сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Практическая значимость. Как практический вывод отмечено необходимость государственной поддержки в отношении методологического и институционального обеспечения инвестиционной деятельности фермерства, как семейной формы ведения аграрного предпринимательства. Илл.: 2. Библиогр.: 21.

Ключевые слова: конкурентоспособность, фермерское хозяйство, инвестиционная деятельность как инструмент, формирования и повышения конкурентоспособности фермерского хозяйства, финансовая государственная поддержка украинских фермеров.

Авраменко Юлия Алексеевна - младший научный сотрудник отдела предпринимательства, кооперации и агропромышленной интеграции, ННЦ «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)
E-mail: avramenko.yuliya@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 27.11.2017 р.

Фахове рецензування: 01.12.2017 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Авраменко Ю. О. Інвестиційна діяльність як інструмент підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств / Ю. О. Авраменко // Економіка АПК. - 2018. - № 1. - С. 84.

*

УДК 666.791

Ю.О. ГІРЕНКО, молодший науковий співробітник

Інвестиційне забезпечення модернізації хмелярських підприємств в Україні

Мета статті - проаналізувати сучасний стан інвестиційного забезпечення модернізації хмелярських підприємств в Україні та визначити його прогностичні параметри при запровадженні запропонованої системи заходів.

Методика дослідження. У процесі дослідження було використано методи: аналізу - для визначення основних чинників, що впливають на стан інвестиційного забезпечення модернізації хмелярських підприємств; синтезу - для з'ясування взаємозв'язків між чинниками внутрішнього і зовнішнього середовища підприємств; моделювання - для формування сценаріїв розвитку процесу інвестування; екстраполяції та розрахунково-конструктивний - для визначення прогностичних параметрів інвестиційного забезпечення; графічний - для наочності зображення одержаних результатів; абстрактно - логічний - для узагальнення результатів дослідження й формування висновків.

Результати дослідження. Проаналізувавши сучасний стан інвестиційного забезпечення модернізації хмелярських підприємств в Україні та визначивши ключові фактори, які на нього впливають, розроблено систему заходів щодо поліпшення процесу інвестування вітчизняних хмелярів. Побудову прогностичних параметрів інвестування модернізації хмелярських підприємств здійснювали за стратегічними цілями в трьох площинах: оптимістичній, песимістичній і реалістичній.

Елементи наукової новизни. Одержали подальший розвиток методичні аспекти аналізу та прогнозування інвестиційного забезпечення модернізації хмелярських підприємств, що ґрунтуються на класичній методиці дослідження поведінки суб'єктів господарювання.

Практична значущість. Полягає у формуванні системи заходів щодо поліпшення інвестиційного забезпечення хмелярських підприємств в Україні для активізації й посилення розвитку процесу модернізації останніх. Табл.: 6. Рис.: 1. Бібліогр.: 12.

Ключові слова: підприємство, виробничі ресурси, інвестиційне забезпечення, модернізація, вирощування хмелю.

Гіренко Юрій Олександрович - молодший науковий співробітник відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення, ННЦ «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: girenko@gmail.com

Постановка проблеми. Хмелярська галузь в Україні ще кілька десятиліть тому була високорозвиненим напрямом сільськогоспо-

дарського виробництва. Підтвердженням цьому були значні продуктивні площі та висока прибутковість. Але з об'єктивних причин протягом останнього часу ситуація ґрунтовно вирощування культури хмелю в дер-

© Ю.О. Гіренко, 2018